

described in the structure of classes of impressive speech, expressive speech and nonverbal communication. Working with language development of children with moderate and severe mental retardation is made from a variety of areas, of which, according to the level of child selected their top priority at the moment: the development of expressive speech, development impressive speech, development of non-verbal communication and so on. Proposed corrective actions below can be used for all children with mental and physical development, given their individual capabilities. In the process, children can learn the following skills: work together with adults, perform tasks for imitation and example, to express their desires by means of verbal and nonverbal communication, call or show by pointing gesture, object, toy, picture (objects, actions, attributes) image of letters, of words or based on his previous proceeding, subject to correlate with the desired word, the first letter, from which the word is written, find pictures, articles, which have investigated sound, write in block letters, words, using the preliminary analysis, and with adult; correctly pronounce certain sounds, syllables, words and phrases.

Keywords: children with moderate and severe mental retardation, impressive speech, expressive speech, nonverbal communication.

Отримано 14.6.2013

УДК [376.091.33 – 05636 – 027.22: 796] : 81' 36

*Є.В. Данільченко
Н.В. Тарасенко*

ІГРИ ТА ІГРОВІ ПРИЙОМИ ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

У статті досліджується проблема застосування дидактичних ігор та ігрового матеріалу у навчанні грамоти розумово відсталих першокласників. Проведене дослідження спрямоване на пошук найбільш ефективних і оптимальних шляхів формування мовлення, слухового сприймання, корекції та удосконалення вимови звуків, зорового сприймання та просторового орієнтування, опанування механізмом читання учнів першого класу допоміжної школи. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виділено такі способи ігрової діяльності першокласників, як дидактична гра, творчі ігри, творчі

завдання, творча робота, розгадування ребусів.

При проведенні констатувального експерименту виявлено труднощі, що виникають у першокласників при навчанні грамоти. Для визначення результатів виконання завдань встановлено три рівні оцінювання: високий, середній, низький. За результатами констатувального дослідження розроблена методика формульовального експерименту.

У формульовальному експерименті представлено систему спеціально організованої роботи з використанням дидактичних ігор, ігрового матеріалу на уроках навчання грамоти. Показано їх позитивний вплив на розвиток інтелектуальних процесів учнів спеціальної школи. Зроблено висновки щодо успішності використаної методики.

Ключові слова: гра, ігрові прийоми, навчання грамоти, добукарний період, букварний період, активізація, пізнавальна діяльність.

В статті досліджується проблема використання дидактичних ігор і ігрового матеріалу при обученні грамоте умственно отсталых первоклассников. Проведенное исследование направлено на поиск наиболее эффективных и оптимальных путей формирования мышления, слухового восприятия, коррекции звукопроизношения, зрительного восприятия и пространственной ориентации, овладения механизмом чтения учащимися первого класса вспомогательной школы.

При проведении констатирующего эксперимента выявлены трудности в обучении грамоте умственно отсталых первоклассников. По результатам констатирующего исследования разработана методика формирующего эксперимента.

В формирующем эксперименте представлена система специально организованной работы с использованием дидактических игр, игрового материала на уроках обучения грамоты. Показано их позитивное влияние на развитие интеллектуальных процессов учащихся специальной школы. Сделаны выводы относительно успешности использованной методики.

Ключевые слова: игра, игровые приёмы, обучение грамоте, добукарный период, букварный период, активизация, познавательная деятельность.

Відповідно Конвенції з прав дитини всі діти мають однакові права й однакову цінність, кожна дитина з фізичними та психічними недоліками має право на повноцінне й гідне життя, що забезпечує участь в житті суспільства. Це означає, що всебічне сприяння реалізації внутрішнього потенціалу кожної дитини, у тому числі тих, що мають відхилення в психофізичному розвитку – найважливіше завдання гуманного суспільства. Кожна дитина має право не тільки отримати доступну їй

освіту, а й розвивати притаманні їй здібності, знайти засоби самореалізації, стати повноцінним членом суспільства.

Особливої уваги у вирішенні питання забезпечення оптимальної інтеграції в сучасні умови життя суспільства потребують розумово відсталі діти. У вітчизняній олігофренопедагогіці розвиток дитини з порушеннями розумової сфери розглядається з позиції нерозривного зв'язку інтелекту та особистості в цілому (І. Бех, В.Бондар, Л. Вавіна, А.Висоцька, І. Єременко, А.Капустін, М. Козленко, В.Липа, Г. Мерсіянова, В.Синьов, Н. Стадненко, Н.Тарасенко, В. Турчинська, О.Хохліна та ін.).

Чим же характеризується сучасна підготовка до навчання грамоти? Насамперед, систематичним ознайомленням дітей з елементами мови; формуванням у них чітких знань про особливості звуків мовлення, про звуковий і складовий склад слова. Все це робиться поступово, з багаторазовим повторенням і різноманітним закріпленням одержуваних знань і формованих умінь [3].

У сучасній методиці навчання грамоти загальновизнаним є положення про те, що практичне ознайомлення зі звуковою стороною слова – необхідна передумова для оволодіння читанням, а внаслідок й письмом.

Труднощі в засвоєнні навчального матеріалу учнями спеціальної школи часто призводять до зниження їхнього інтересу до навчання. Особливо важким, і спочатку нелюбимим, предметом стає грамота.

Для успішного навчання й виховання цих дітей необхідно вже на перших роках шкільного навчання розбудити їхній інтерес до навчальних занять, захопити, мобілізувати їхню увагу, активізувати їхню діяльність [5].

Одним з ефективних засобів пробудження жвавого інтересу до навчального предмету, поряд з іншими методами і прийомами, використанням різноманітних дидактичних матеріалів, є гра.

Роль гри в навчально-виховному процесі була високо оцінена в педагогічній системі К.Ушинського та його послідовників. Психологічна теорія гри відображена в працях видних психологів – Л.Виготського, С. Рубінштейн, А.Леонтьєва, Д. Ельконіна, В.Давидова.

Дослідження ряду психологів, педагогів, лінгвістів (Д. Ельконіна, А. Лурії, Д. Богоявленського, Ф. Сохіна, А. Тамбовцевої, Г. Тумакової, А. Шахнаровича й ін.) підтверджують, що елементарне усвідомлення фонетичних особливостей звучного слова впливає й на загальний мовний розвиток – на засвоєння граматичного ладу, словника, артикуляції й дикції.

Завдяки мовним іграм діти мають можливість застосувати на практиці свої знання та вміння.

Гра стає сьогодні школою соціальних відносин для кожної дитини. Під час гри дитина ознайомлюється з великим діапазоном людських

почуттів і взаємостосунків, вчиться розрізняти добро і зло. Завдяки грі у дитини формується здатність розрізняти свої особливості; визначати, як вони сприймаються іншими, й з'являється потреба будувати свою поведінку з урахуванням можливої реакції інших.

Дидактичні ігри і цікаві вправи дозволяють не тільки формувати міцні і усвідомлені знання, уміння і навички, розвивають самостійність і здатність розумово відсталих учнів до творчості, а й сприяють раціональному використанню навчального часу на уроці, систематичному контролю й оцінці знань. Проте, дидактична цінність гри визначається лише за умовою вірного її підбору та використання в певній системі і послідовності, з урахуванням того, які саме психічні властивості і якості, що необхідні учням, вона розвиває [4]. У зв'язку з цим, означена проблема є актуальною.

У процесі констатувального експерименту нами проаналізовано навчальні посібники для вчителів перших класів спеціальної школи з метою визначення використання ігор для підвищення ефективності навчального процесу. Ми з'ясували, що у посібниках недостатньо звернуто увагу на способи ігрової навчальної діяльності учнів. Також проаналізовано передовий педагогічний досвід вчителів перших класів з даної проблеми, проведено анкетне опитування вчителів та аналіз відвіданих уроків.

Під час проходження педагогічної практики студентами ми відвідали 20 уроків у вчителів перших класів і проаналізували їх з точки зору вивчення використання гри як засобу підвищення ефективності навчального процесу школярів. Із усіх відвіданих нами уроків – лише на 4-х вчителі використовували ігри.

У процесі експериментального дослідження нами проведено анкетне опитування вчителів перших класів. Результати анкетного опитування показали, що на більшості уроків (49%) рідко використовуються ігри, 37% – періодично використовуються ігрові ситуації, 8% – використовуються, а 6% – практично не використовуються. Щодо відповіді на запитання анкети "На яких уроках Ви використовуєте ігри?", то 65% назвали такі предмети, як рідна мова і математика, 26% вчителів додали до цих предметів курс "Я і Україна", читання, а лише 9% опитаних вчителів використовують ігри на всіх уроках. Відносно запитання "Які види ігор Ви використовуєте на уроці?" 35% учителів вказали на дидактичні ігри, 28% - на сюжетно-рольові та ігри-вправи, 31% опитуваних вчителів використовують дидактичні, сюжетно-рольові та ігри за правилами, а 6% - користуються на уроках іграми-вправами, дидактичними та мовними іграми.

Результати аналізу дають можливість констатувати, що вчителі час від часу використовують окремі ігри (дидактичні, сюжетно-рольові). Проте широкого вибору ігор ми не спостерігали.

Аналіз передового педагогічного досвіду роботи вчителів перших класів, навчально-методичної літератури для вчителів показав, що проблема використання ігор з метою підвищення ефективності навчального процесу у початковій школі не знайшла належного розв'язання.

Тому, для виявлення реального рівня сформованості знань та умінь розумово відсталих школярів з рідної мови в період навчання грамоти ми провели констатацію наявних знань та умінь в учнів 1-х класів Донецької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 29.

Мета констатувального експерименту – виявлення труднощів, що виникають у першокласників при навчанні грамоти. А саме – у розумово відсталих учнів порушено слухове сприйняття, фонематичний слух; не сформовано буквено-звуковий аналіз і синтез звуків та складів; не розвинуто зв'язне мовлення, дуже обмежений запас слів; діти відчувають труднощі у злитті звуків у склади.

Для визначення результатів виконання завдань, ми встановили такі рівні оцінювання:

I. Високий: вірне виконання запропонованих завдань з коментарем їх виконання.

II. Середній: вірне виконання запропонованих завдань за допомогою вчителя; допущення окремих незначних помилок.

III. Низький: виконання запропонованих завдань з помилками.

З метою вивчення труднощів, що виникають у дітей 1-х класів спеціальної школи використовувались чотири групи завдань на перевірку:

1. Сформованості звуко-буквеного аналізу та синтезу звуків та складів.

2. Слухового сприйняття, фонематичного слуху.

3. Навичок читання, злиття звуків у склади.

4. Розвиненню зв'язного усного мовлення, словникового запасу.

Перевірка передбачала усне опитування дитини за системою спланованих завдань. Вони розташовані в певній послідовності від простих до складних. Система завдань враховує вікові та індивідуальні особливості учнів. Відповіді дітей фіксувалися у протоколі.

Дослідженням передбачалось надання учню допомоги у формі повторення завдань, активізації його знань і підведення до відповіді, наведення конкретного прикладу. Результати експерименту заносилися у протокол, після чого підлягали якісному і кількісному аналізу відповідно визначених рівнів.

Як показують результати проведеного дослідження, ефективність виконання запропонованих завдань до проведення формувального експерименту приблизно однакові в обох групах учнів і відповідають середньому та низькому рівням.

Під час дослідження ми переконалися, що в учнів спеціальної школи виникають деякі труднощі в навчанні грамоти. А саме:

- порушене слухове сприйняття, фонематичний слух;
- не сформовано буквено-звуковий аналіз та синтез звуків та складів;
- не розвинуте зв'язне мовлення;
- дуже обмежений запас слів;
- ускладнене злиття звуків у склади.

Учні нездатні самостійно використовувати запропоновані завдання, потребують постійної допомоги, стимуляції.

Отже, для отримання вищих результатів необхідно проводити з учнями спеціально організовану корекційну роботу.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури нами виділено такі способи ігрової діяльності першокласників, як дидактична гра, творчі ігри, творчі завдання, творча робота, розгадування ребусів.

За результатами констатувального дослідження нами розроблена методика формування експерименту. Експериментальна робота проводилася на базі спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 29 м. Донецька.

З учнями експериментальної групи проводилася спеціально організована робота, все навчання в більшості будувалося у формі гри. У навчальний процес були внесені дидактичні ігри, ігрові ситуації.

Навчання в контрольній групі учнів проводилося за традиційною методикою без використання в навчальній програмі експериментальної системи.

Експеримент проводився протягом навчального року. На завершальному етапі була передбачена контрольна перевірка, в якій брали участь учні експериментальної та контрольної груп.

Ми ставили за основу довести ефективність проведення спеціально організованої роботи з використанням дидактичних ігор, ігрового матеріалу, на уроках навчання грамоти, їхній вплив на розвиток інтелектуальних процесів учнів спеціальної школи.

Проведене нами дослідження було спрямоване на пошук найбільш ефективних і оптимальних шляхів формування навичок мовлення, слухового сприймання, корекції та удосконалення вимови звуків, зорового сприймання та просторової орієнтації, опанування механізмом читання.

Процес навчання носив комплексний характер. Під комплексною дією ми мали на увазі створення оптимальних умов для формування навичок читання, а також розвиток сприйняття, мислення, мовлення та інших пізнавальних процесів і інтелектуальних умінь (орієнтування в умовах завдань, способах виконання завдання). В процесі навчання нами був використаний індивідуально-диференційований підхід до учнів з різним рівнем можливостей оволодіння знаннями.

Дидактичні ігри розроблялися так, щоб їх зміст передбачав формування не тільки елементарних уявлень, а також корекцію і розвиток пізнавальних процесів.

Ігри на уроках навчання грамоти умовно поділили на такі види:

1. Ігри добукварного періоду.
2. Ігри букварного періоду.

Ми побудували навчальний процес таким чином, щоб кількість ігор на уроці була розумною. Продумали й поетапний їх розподіл: на початку уроку гра повинна допомогти зацікавити, організувати дитину; в середині уроку гра повинна націлити на засвоєння теми; в кінці уроку – може носити пошуковий характер. Але на кожному етапі уроку вона була цікавою, доступною, включала різні види діяльності учнів. При організації гри на уроці ми продумали і те, в якому темпі вона буде проводитися.

Враховуючи складність звукових спостережень, навчання у добукварний період організували так, щоб учні сприймали його в ігровій формі, не перевтомлювалися, щоб воно не викликало негативних емоцій.

У добукварний період навчально-виховна мета уроку – розвивати увагу, слухове сприйняття, фонематичний слух, пам'ять, мовлення. В зв'язку з цим, ми використовували на уроках такі ігри, які б сприяли досягненню цієї мети.

Примірні ігри: "Відгадай за звуком", "Хто як говорить?", "Впіймай звук", "Добери малюнок до букви" тощо. У процесі дидактичних ігор широко використовувалося різне унаочнення: малюнки, картини, предмети. Це допомагало активізувати під час ігор весь клас, готувало дітей до кращого сприймання навчального матеріалу під час складного для них періоду навчання грамоти, збагачувало активний словниковий запас дітей, заклало основи для формування уявлення про навколишній світ.

У букварний період значна увага приділялася добору та вдосконаленню гри. Відповідно до навчально-виховних завдань придумувалися цікаві ігрові ситуації, використовувалися прийоми і способи, які пов'язували програмний матеріал з грою, необхідний ступінь власної участі в ній, розширювали поле ігрової самостійності дітей. Навчаємо їх правильного спілкування, дотримання правил. Щоб одна й та ж сама гра не набридла, через певний час вносили в неї деякі зміни, ускладнюючи завдання, враховуючи засвоєний матеріал, індивідуальні особливості дітей.

Примірні ігри: "Спільний звук", "І читаємо, і рахуємо", "Ми чарівники", "Зміни слово", "Мовчанка", "Буква сховалася" тощо.

Для виправлення порушень мовлення ми пропонували цілу систему ігор від виділення відповідних звуків у словах на слух ("Ланцюжок слів") до диференціації фонем у складах, словах, реченнях.

Крім того, ми проводили ігри, спрямовані на свідоме засвоєння диференціації голосних звуків ("Вгадай, приголосний чи голосний звук я вимовив"), твердих і м'яких приголосних за акустико-артикуляційною подібністю ("Послухайте, м'який чи твердий звук я вимовляю"), розрізненні звуків, близьких за звучанням або вимовою з опорою на м'язові (кінестетичні) відчуття (ігри "Відгадайте, який звук я збираюсь вимовити", "Дивись та слухай, який звук я вимовлю. Покажи відповідну букву", "Послухай, повтори почутий звук та покажи відповідну букву"), на розвиток зорово-просторових та часових уявлень, зорової пам'яті, уваги, самоконтролю (ігри "Хто скоріше складе малюнок", "Узори", "Домалюй букву", "Які тут букви", "Яких букв більше", "Склади, так як я", "Пори року", "Де мене знайти?").

Для корекційної роботи на лексико-граматичному та синтаксичному рівні, розвитку зв'язного мовлення пропонували такі ігри: "Слова із слова", "Лото споріднених слів", "Яке слово зайве?", "Хто більше складе і назве речень із двох слів", "Хто уважний?", "Підбери відповідне слово (мій, моя, моє, мої)", "У кого чого немає?", "Чого не стало?", "Багато - один", "Навпаки".

Для вправи дітей у звуконаслідуванні ми використовували такі ігри, як "Угадай, який це птах", "У зоопарку", "Який звук загубився?", "Підкажи Петрушці звук", "Який звук пропустив Незнайка?", "Тук-Тук", "Угадай, хто прийшов", "Хто як кричить", "Скажи як я", "Повтори правильно", "Закінчи слово".

Ігри для вправи дітей у постановці правильного наголосу в словах:

"Хто правильно почув?", "Скажи, як я", "Луна", "Навчимо Ведмедика", "Буратіно на уроці".

Ігри на пасивне розпізнавання слова: "Чи правильно я назвав картинку?", "Так чи ні?", "Угадай", "Що я дістав з кошика?".

Ігри на активне розпізнавання слова: "Хто перший довідається", "Принеси картинку", "Овочевий магазин", "Магазин іграшок", "Приготуємо обід".

Ігри на відтворення слів по підказці: "Чим похастувати ляльок?", "Що подаруємо ляльці?", "На чому поїдемо в гості?", "Чим погодуємо звірів?", "Твій улюблений колір".

Ігри на відтворення без підказки: "Що надягнемо ляльці?", "Хто назве, той одержить картинку".

Ігри на формування елементів взаємоконтролю, елементарних оціночно-контрольних дій: "Виправ Петрушку", "Хто перший помітить помилку?", "Навчимо Незнайку", "Так або не так?", "Скажи, як потрібно", "Хто сказав правильно?".

Ігри з використанням художніх текстів: "Хто як говорить?" А. Барто, "Звук загубився" А. Шибяєв, "Підкажи слівце" Д. Хармс, "Що не так у римуванні?".

Добираючи ту чи іншу дидактичну гру, ми дотримувались наступних правил та вимог:

- визначення мети й завдань гри;
- підготовка і проведення гри (повідомлення учням теми гри, підготовка наочності, проведення гри, підбиття підсумків);
 - ігри мають відповідати навчальній програмі;
 - ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними;
 - відповідність гри віковим особливостям учнів;
 - різноманітність ігор;
 - залучення до ігор учнів усього класу.

Готуючись до заняття, ми чітко продумували послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, її контроль, підбиття підсумків.

Ігри проводили систематично і цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмій і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо. Розвивальні ігри добирали відповідно до програми.

З метою з'ясування впливу системи експериментальних завдань з активізації пізнавальної діяльності розумово відсталих школярів засобами дидактичної гри на уроках навчання грамоти, була проведена друга контрольна перевірка з учнями контрольного і експериментального класів. Учні обох груп були запропоновані ті ж завдання, що й у період констатуючого експерименту, мінявся тільки зміст завдань.

Результати проведеного зрізу дозволили зробити висновки щодо ефективності застосованої методики. Кількісні та якісні відомості проведеного дослідження були ретельно вивчені та проаналізовані за тими ж рівнями, що й під час констатуючого експерименту.

Аналіз відповідей учнів показав, як і в якій мірі розроблена нами методика експериментального навчання сприяла подоланню труднощів, що виникають у розумово відсталих першокласників під час навчання грамоти.

Порівняння отриманих результатів на констатувальному та навчальному етапах експерименту показав перевагу застосування розробленої нами експериментальної системи роботи, направленої на підвищення ефективності навчання грамоти розумово відсталих першокласників засобами дидактичних ігор.

Наше експериментальне дослідження підтвердило, що використання дидактичних ігор сприяє:

- підвищенню активізації пізнавальної діяльності розумово відсталих першокласників;

- розвитку і корекції мислення, пам'яті і інших пізнавальних процесів;
- підвищенню інтересу до навчання грамоти;
- якісному та більш швидкому виконанню представлених завдань;
- зацікавленості учнів в результатах своєї роботи;
- розвитку творчого мислення кожного учня і колективу класу в цілому в процесі застосування дидактичних ігор.

Запропонована нами методика роботи дозволила учням експериментальної групи одержати більш значних досягнень в оволодінні первинних навичок читання і письма. Дані контрольного експерименту свідчать про те, що учні експериментальної групи успішніше виконували завдання. Якість їхніх робіт також була вища. Вони вільніше орієнтувалися в умовах завдань.

Застосування дидактичних ігор та ігрового матеріалу у навчанні розумово відсталих школярів дає підставу зробити висновок, що запропонована нами варіативна система дозволяє вирішувати цілий ряд важливих завдань на уроці, а саме:

- формувати в розумово відсталих учнів знання з досліджуваного розділу;
- коригувати недоліки пізнавальної діяльності школярів;
- формувати різні прийоми навчальної роботи;
- підвищувати й розвивати інтерес до засвоєння навчального матеріалу;
- активізувати навчальний процес та узагальнювати отримані знання, вміння, навички;
- орієнтувати учнів на використання тексту підручника і наочного матеріалу різного типу в процесі ігор, виконання вправ;
- заощаджувати час на уроці й підвищувати продуктивність праці учнів;
- здійснювати одночасний контроль роботи і оцінку знань учнів.

Врахування наведених способів сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу, підтримуватиме активний стан першокласників на всіх етапах навчального пізнання.

Список використаних джерел

1. Адруховець Л. Ігрова педагогіка // Завуч. – 2004. – № 1 (187). – С. 6-16.
2. Березіна О.М., Павловські Т.О. Мовні ігри та забави. – Тернопіль: "Мальва-ОСО", 2006. – 124 с.
3. Галкін С. Організація ігрової діяльності на уроці // Завуч. – 2004. – № 30 (216). – С. 9; – 2005. – № 2 (224). – С.17-20.
4. Гринько Л.А. Как повысить уровень работоспособности умственно отсталых учащихся младших классов в процессе

урока // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2003. – №3. – С. 42-45.

5. Морозова Н.Г. Формирование познавательных интересов у аномальных детей. – М.: Просвещение, 1969. – 280 с.

In the article the problem of the use of educational games and game material for teaching first graders to read and write the mentally retarded. This study is aimed at finding the most effective and best ways to create a thinking, listening, sound pronunciation correction, visual perception and spatial orientation, and mastery of the mechanism of the first class the students read the special school. If after an experiment revealed difficulties in learning to read and write the mentally retarded first graders. According to the results of the study developed a method of ascertaining the formative experiment. In forming experiment shows a system specially organized work with educational games, game material in the classroom teaching certificates. Shown their positive influence on the development of the intellectual processes of students of special schools. The conclusions regarding the success of the methodology used.

Keywords: game, game techniques, literacy, dobukvarny period bukvarny period, activation, cognitive activity.

Отримано 14.6.2013

УДК 376.1-056.34:792

К. О. Зелінська

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ВАДАМИ ЗАСОБАМИ АРТТЕРАПІЇ

У статті описані проблеми розвитку комунікативної діяльності дітей молодшого шкільного віку з порушеннями інтелекту. Розкрито результати дослідження розвитку комунікативних умінь дітей даної категорії та основні можливості подолання комунікативної дезадаптації засобами театральної діяльності.

Ключові слова: діти з інтелектуальними вадами, імаготерпія, театральна діяльність, пальчиковий театр, ляльковий театр, ігри-драматизації.